

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
NATIONAL ECONOMY

УДК 336:061.2:355.48

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.2.21.312-322>

Цюпа О.П.¹, Лялюк В.І.²

ФІНАНСОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ
БЛАГОДІЙНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ

Карпатський (Прикарпатський) національний
університет імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м.Івано-Франківськ,
76018, Україна,
¹тел.: +380662625148
e-mail: oksana.tsiupa@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6751-8838>

²тел.: +380985009855,
e-mail: viktoriiia.lialiuk.21@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4229-9789>

Анотація. У статті розкрито трансформаційні процеси у сфері фінансового забезпечення благодійних організацій України в умовах повномасштабної війни. Тематика дослідження охоплює аналіз викликів, з якими стикається благодійний сектор, та інноваційних підходів до мобілізації фінансових ресурсів у кризових умовах. Особливу увагу приділено змінам у структурі джерел доходів, рівню прозорості використання коштів і зростанню ролі партнерства. Визначено також нові ризики, які зумовлені воєнним станом та відповідно і економічною нестабільністю.

Метою дослідження є виявлення основних тенденцій і механізмів фінансування благодійних організацій, що забезпечують їхню стійкість, ефективність та адаптивність у новій соціально-економічній реальності.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: аналіз і синтез для систематизації джерел фінансування благодійних організацій; структурно-функціональний підхід – для оцінки ролі окремих інструментів фандрейзингу; порівняльно-правовий аналіз – для зіставлення національних та зарубіжних моделей фінансового забезпечення доброчинної діяльності; метод контент-аналізу – для оцінки нормативних змін і пріоритетів донорської політики.

У результаті дослідження встановлено, що війна виступила потужним каталізатором змін у благодійному секторі, стимулюючи цифровізацію процесів, зростання ролі краудфандингу, поширення інструментів matched funding, формування стратегій соціального інвестування. Також виявлено, що благодійні організації в Україні демонструють високий рівень адаптивності, активізуючи партнерства, вдосконалюючи звітність та запроваджуючи нові технології залучення ресурсів.

Наукова новизна статті полягає в комплексному осмисленні фінансових інновацій у сфері доброчинності як передумови підвищення інституційної спроможності та сталості неприбуткових організацій в умовах війни.

Практична значущість результатів полягає в узагальненні актуальних підходів до фінансування, що можуть бути використані для підвищення ефективності діяльності

благодійних організацій, вдосконалення грантових стратегій та підготовки нормативних змін у сфері державно-приватного партнерства у соціальній політиці.

Ключові слова: благодійні організації, фінансове забезпечення, фандрейзинг, краудфандинг, грантове фінансування, соціальні облігації, видатки державного бюджету, фінансові інструменти

Tsiupa O.P.¹, Lialiuk V.I.²

FINANCIAL TRANSFORMATION OF THE CHARITY SECTOR IN WARTIME CONDITIONS

¹ Vasyl Stefanyk Carpathian (Precarpathian)
National University
Ministry of Education and Science of Ukraine
Department of Finance
Shevchenka Str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: +380662625148
e-mail: oksana.tsiupa @pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6751-8838>

² tel. +80985009855,
e-mail: viktoriia.lialiuk.21@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4229-9789>

Abstract. The article explores the transformational processes in the financial support of charitable organizations in Ukraine under the conditions of full-scale war. The research focuses on the challenges faced by the nonprofit sector and the innovative approaches to mobilizing financial resources in times of crisis. Particular attention is given to the changes in the structure of income sources, the transparency of fund usage, and the increasing importance of partnerships. The study also identifies new risks arising from martial law and the resulting economic instability.

The aim of the study is to identify key trends and mechanisms of financing charitable organizations that ensure their resilience, efficiency, and adaptability in the new socio-economic reality.

The research methodology combines general scientific and specific methods, including: analysis and synthesis for systematizing sources of funding for charitable organizations; a structural-functional approach to assessing the role of individual fundraising tools; comparative legal analysis to contrast national and foreign models of financing philanthropic activity; and content analysis to evaluate regulatory changes and donor policy priorities.

The results demonstrate that the war has become a powerful catalyst for change in the charity sector, encouraging digitalization, the growth of crowdfunding, the spread of matched funding instruments, and the development of social investment strategies. The study reveals that charitable organizations in Ukraine display a high level of adaptability, activating partnerships, improving financial reporting, and introducing new technologies for resource mobilization.

The scientific novelty of the article lies in the comprehensive understanding of financial innovations in the nonprofit sector as a prerequisite for strengthening the institutional capacity and sustainability of charitable organizations in wartime conditions.

The practical significance of the findings consists in summarizing up-to-date financing approaches that can be applied to increase the effectiveness of charitable activities, improve

grant strategies, and inform regulatory changes in the field of public-private partnerships in social policy.

Key words: charitable organizations, financial support, fundraising, crowdfunding, grant funding, social impact bonds, public budget expenditures, financial instruments.

Вступ. Слід зазначити, що в науковій літературі проблема фінансового забезпечення благодійних організацій в Україні ще не набула комплексного дослідження. Більшість наявних праць зосереджуються на загальних аспектах функціонування неприбуткових інституцій, організаційно-правових засадах їх діяльності або соціальній ролі у розвитку громадянського суспільства. Разом з тим, питання диверсифікації джерел фінансування, ефективного фінансового менеджменту, застосування інноваційних інструментів залучення ресурсів та адаптації до кризових умов мають переважно фрагментарне висвітлення.

У цьому контексті особливої уваги заслуговують роботи дослідників, які аналізують окремі аспекти фінансування неприбуткових організацій зокрема, Я. Буздуган, С. Лондар, С. Левицька, Я. Олійник, О. Іваненко, В. Хомутенко та ін., однак вони не охоплюють повною мірою сучасні виклики, що постали перед благодійними фондами в умовах повномасштабної війни, а також не пропонують цілісного бачення нових фінансових підходів і моделей. Це визначає актуальність теми та необхідність її системного дослідження з урахуванням національного контексту, міжнародного досвіду та сучасних викликів, що постали перед благодійними організаціями.

Постановка завдання. Метою дослідження є системний аналіз сучасних підходів до фінансового забезпечення благодійних організацій в Україні в умовах повномасштабної війни, з урахуванням трансформації джерел фінансування, зростання ролі фандрейзингу, впровадження інноваційних фінансових інструментів і змін у донорській політиці.

Для досягнення поставленої мети використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема, метод аналізу та синтезу. Теоретичною базою дослідження стали праці сучасних українських і зарубіжних науковців, аналітичні звіти, законодавчі й підзаконні акти, а також практичний досвід діяльності українських благодійних фондів у 2022–2024 роках.

Результати. Благодійні організації посідають важливе місце у сучасному суспільстві як інструмент реалізації соціально значущих ініціатив, спрямованих на підтримку вразливих верств населення, розвиток гуманітарних і культурних проєктів, ліквідацію наслідків війни та підтримку обороноздатності нашої країни. Їхня діяльність базується на засадах соціальної відповідальності, солідарності та добровільності, а ефективність функціонування значною мірою залежить від правового поля, у межах якого здійснюється доброчинна діяльність. У цьому контексті важливо окреслити основи правового статусу благодійних організацій в Україні, які визначаються чинним законодавством.

Відповідно Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», благодійна організація – юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених, як основну мету її діяльності. Інакше кажучи, така організація створюється з метою здійснення благодійної діяльності в одній чи кількох сферах, визначених законом (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, культура тощо). Благодійні організації належать до неприбуткових інституцій громадянського суспільства, що функціонують на принципах добровільності та безкорисливості. Їхнім ключовим завданням є акумулювання ресурсів (фінансових, матеріальних, людських) та спрямування їх на

досягнення суспільно корисних цілей, як-от допомога бенефіціарам – набувачам благодійної допомоги [1].

Водночас ефективність діяльності таких організацій значною мірою залежить від фінансово-правових умов, у яких вони функціонують, зокрема – від особливостей їхнього податкового статусу. З точки зору оподаткування, благодійні організації в Україні користуються спеціальним статусом неприбутковості. Пункт 133.4 статті 133 Податкового кодексу України (ПКУ) визначає коло неприбуткових організацій, які звільнені від сплати податку на прибуток підприємств – до них віднесено, зокрема, благодійні організації. Це означає, що доходи, отримані благодійним фондом (пожертви, гранти, цільові внески тощо), не оподатковуються податком на прибуток за умови дотримання вимог щодо їх використання на статутні цілі. Водночас, у разі порушення цільового використання коштів або розподілу прибутку між учасниками, організація може втратити статус неприбутковості і повинна буде сплатити податок. Податкове законодавство містить жорсткі обмеження: неприбуткова організація зобов'язана використовувати свої доходи виключно на фінансування видатків на утримання та реалізацію мети діяльності, і не має права розподіляти прибутки між засновниками чи будь-якими пов'язаними особами [11].

Це свідчить про важливість формування чіткої та цілісної нормативно-правової бази, що забезпечить прозорість і ефективність фінансової діяльності благодійних організацій, як це зазначається і в науковій літературі. В Україні законодавство про неприбуткові організації ще формується: відсутній окремий спеціальний закон про їх фінансову діяльність, тому вони змушені керуватися загальними нормами Податкового кодексу України та Бюджетного кодексу України, Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та підзаконними актами. На початку війни уряд оперативно прийняв низку рішень для сприяння волонтерству – зокрема, постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги» від 5 березня 2022 р. № 202, а у 2023 році замінив її постановою «Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану» від 5 вересня 2023 р. № 953. Це спрощувало порядок отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги в умовах воєнного стану. Водночас, на думку дослідників, залишається низка системних проблем: високий рівень залежності благодійних організацій від зовнішніх джерел фінансування, відсутність чітких критеріїв оцінки ефективності використання коштів, складнощі фінансового контролю і управління ризиками в умовах економічної нестабільності [10].

Таким чином, поряд із потребою законодавчого врегулювання, актуальним постає питання практичної організації фінансового забезпечення благодійних організацій як чинника їх стійкості та ефективності. Фінансове забезпечення діяльності благодійних організацій розглядається як сукупність процесів залучення, розподілу та ефективного використання фінансових ресурсів для реалізації статутних завдань організації. У теорії фінансів неприбуткового сектора підкреслюється, що стале функціонування благодійних фондів залежить від диверсифікації джерел доходів та належного фінансового менеджменту, який забезпечує прозорість і підзвітність використання коштів. Ефективне фінансове управління є необхідною умовою успішної реалізації соціальних проектів і сталого розвитку неприбуткових організацій [14].

На практиці благодійні організації прагнуть диверсифікувати свої джерела доходів, щоб знизити фінансові ризики. Дослідження показують, що переважна більшість (83 %) українських благодійних організацій мають більш ніж одне джерело фінансування [9]. Вважається доброю практикою, коли жодне джерело не становить понад 30 % бюджету фонду, щоб у разі його втрати організація могла продовжити

діяльність [12]. Це зумовлює необхідність чіткого розуміння структури фінансових ресурсів благодійних організацій, що у науковій літературі подається через їх класифікацію за джерелами походження: внутрішні та зовнішні. До внутрішніх належать власні надходження від діяльності самої організації (членські внески, дохід від благодійних заходів, підприємницької діяльності тощо). А зовнішні джерела – це державні асигнування, гранти, добровільні пожертви фізичних і юридичних осіб, допомога від міжнародних інституцій тощо. Співвідношення цих складових варіюється залежно від профілю організації. Наприклад, фонди, що працюють у сфері соціальної допомоги, можуть більше покладатися на масові невеликі пожертви населення, тоді як фонди в сфері культури чи освіти – на великі цільові гранти. Військові та гуманітарні фонди у 2022–2023 роках значно наростили частку донорських коштів від населення та діаспори.

На відміну від державних структур, що фінансуються з бюджету, благодійні організації змушені постійно здійснювати фандрейзингову діяльність – активний пошук та залучення ресурсів. Фандрейзинг включає встановлення партнерств з донорами, проведення інформаційних кампаній, організацію благодійних заходів для збору коштів. В умовах конкуренції за увагу благодійників фонди змушені приділяти увагу підвищенню своєї репутації та довіри: регулярно звітувати про досягнуті результати, демонструвати конкретні історії успіху бенефіціарів, підтверджувати ефективність використання кожної гривні.

У цьому напрямі цінним є вивчення зарубіжного досвіду, де фандрейзинг вже давно став системним і професійним інструментом фінансового забезпечення благодійних організацій. Зарубіжний досвід свідчить про формування стійких і професійних моделей фінансування організацій неприбуткового сектору. У країнах Європи та США благодійні фонди і асоціації вже давно стали впливовими інституціями, що оперують значними бюджетами. Зокрема, у Європі налічується понад 110 тисяч активних благодійних фондів, які щорічно витрачають на свої програми близько €150 млрд, забезпечуючи роботою до 1 млн осіб. У США благодійний та фандрейзинговий сектор перетворився на окрему «індустрію» з річним оборотом у мільярди доларів. Для західних моделей характерні високий рівень професіоналізації фандрейзингу, різноманітність форм співпраці з донорами (корпоративне партнерство, індивідуальні меценати, благодійні фонди тощо) та активне впровадження інноваційних технологій залучення коштів (наприклад, онлайн-платформи для краудфандингу). Набутий закордоном досвід підтверджує: фандрейзинг нині є одним із найефективніших інструментів забезпечення ресурсами неприбуткових ініціатив, особливо в соціально-культурній сфері [3].

Такі підходи дедалі активніше інтегруються і в українську практику, зокрема через розширення участі благодійних організацій у грантових програмах різного рівня. Грантове фінансування дозволяє багатьом організаціям реалізовувати масштабні проєкти, які потребують значних ресурсів та мають довгострокову перспективу впливу. Водночас, варто зазначити, що спостерігається поступове зміщення пріоритетів донорської політики. Якщо на початку повномасштабного вторгнення акценти були зосереджені на екстреній гуманітарній допомозі, то починаючи з другої половини 2023 року відбувається перехід до підтримки програм сталого розвитку, спрямованих на відновлення держави та/або окремих регіонів (громад), соціальну інтеграцію та побудову стійких інституцій. Зокрема, зростає частка фінансування, спрямованого на інфраструктурні проєкти, що передбачають розвиток енергетичної незалежності громад, реконструкцію об'єктів критичної інфраструктури (медичних закладів, систем водопостачання, логістичних вузлів) та створення умов для безперерйного надання базових послуг населенню. Також суттєво активізувалася підтримка ініціатив у сфері

культури, включаючи проекти з відновлення культурної спадщини, підтримки незалежних митців, організації міжнародних культурних обмінів та популяризації української ідентичності на глобальному рівні. Окремий блок становлять програми, спрямовані на захист прав людини та соціальну інтеграцію вразливих груп населення, серед яких ветерани, люди з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, жертви воєнних злочинів. Донори дедалі частіше вимагають від благодійних організацій демонстрації здатності не лише надавати адресну допомогу, а й впроваджувати системні зміни, що мають стійкий вплив на добробут цільових груп. У зв'язку з цим змінюються вимоги до змісту проєктних заявок, критеріїв ефективності та форм звітності [13].

Вказані тенденції обумовлюють необхідність високого рівня адаптивності з боку благодійних організацій у плануванні своїх програм, стратегічному розвитку та управлінні ресурсами. Зокрема, вони мають своєчасно відслідковувати зміни в пріоритетах донорів, володіти актуальними знаннями про грантові можливості, розширювати партнерські мережі та інституційну спроможність. Гнучкість, стратегічне бачення та вміння масштабувати ініціативи стають визначальними чинниками успішності благодійних організацій в умовах постійної турбулентності та зміни пріоритетів міжнародного співтовариства.

Глобальні тенденції у сфері благодійного фінансування свідчать про стрімку еволюцію традиційних моделей залучення коштів. Окрім класичних пожертв і грантів, все більшого значення набувають інноваційні інструменти, які дозволяють мобілізувати додаткові ресурси, підвищити ефективність та залучити нові категорії інвесторів до вирішення соціальних проблем. Розглянемо ключові сучасні практики, які вже впроваджуються в різних країнах світу і поступово проникають в український благодійний сектор.

Краудфандинг – це колективне фінансування проєктів великою кількістю невеликих внесків, здійснюване переважно через інтернет-платформи. За допомогою краудфандингу благодійні ініціативи можуть швидко отримати підтримку тисяч небайдужих людей. Світовим лідером у цій сфері є платформи GoFundMe, Kickstarter, Indiegogo, на яких розміщуються як комерційні, так і благодійні збори. Обсяги коштів, що залучаються через краудфандинг, щороку зростають [2].

В Україні краудфандингові практики теж набули розвитку. Лідерами українського благодійного сектора стали державна платформа United24, фонд «Повернись живим» та Фонд Сергія Притули. У 2024 році ці організації акумулювали за допомогою краудфандингу 24,1 млрд грн, а загальний обсяг надходжень за період 2022–2024 років склав близько 93 млрд грн.

Світовим трендом є також інтеграція краудфандингу із соціальними мережами. Близько 54% благодійників у світі надають перевагу здійснювати пожертви онлайн, а соціальні мережі стали важливим каналом комунікації благодійних зборів. Це означає, що інтеграція збору коштів у повсякденне онлайн-спілкування значно підвищує залученість громадян, особливо молодого покоління. В Україні з 2022 року широкого застосування набули збори коштів через соціальні мережі та месенджери на потреби армії та гуманітарні проєкти [7].

Ще одним інноваційним інструментом, що поєднує приватний капітал і благодійні цілі, є соціальні облігації (Social Impact Bonds, SIB), відомі також як контракти «оплата за результат» (Pay-for-Success, PFS). Цей механізм було вперше запроваджено у Великій Британії в 2010 році для програми реабілітації ув'язнених у м. Петерборо, а згодом поширено в інших країнах.

Сутність соціальної облігації полягає в наступному: приватні інвестори (банки, фонди, приватні особи) вкладають гроші в соціальний проєкт, що реалізується

благодійною або неурядовою організацією, а уряд (або інший замовник) зобов'язується повернути інвесторам їх кошти з відсотками, якщо буде досягнуто визначені соціальні результати. Іншими словами, оплата відбувається «за успіх» – лише у разі, коли проєкт справді спрацював – було досягнуто очікуваних результатів. Якщо ж ініціатива не досягла мети, інвестори можуть втратити вкладені кошти [8].

Такий підхід дозволяє залучити значні кошти з приватного сектору для вирішення проблем, на які в держави бракує ресурсів, і водночас знижує ризики для бюджету – платіж прив'язаний до результативності. Для благодійних організацій участь у SIB або PFS контрактах – це можливість отримати авансове фінансування від інвесторів на масштабні програми. Вони фактично виконують роль провайдера соціальних послуг, а від їхньої ефективності залежить, чи виплатить держава кошти інвесторам. У світі модель соціальних облігацій набуває популярності: станом на 2022 рік було реалізовано 276 таких проєктів у 23 країнах на загальну суму близько \$745 млн. Переважно вони охоплювали різні сфери – від освіти і працевлаштування до охорони здоров'я й підтримки безпритульних [8].

Для України концепція соціальних облігацій є новою, але цілком перспективною. Наразі практичних кейсів SIB в Україні ще не впроваджено, проте обговорюються можливості застосування цього інструменту, зокрема в реабілітації ветеранів, розвитку соціального підприємництва, охороні здоров'я. Впровадження SIB потребуватиме змін у законодавстві щодо державно-приватного партнерства та механізмів соціального замовлення, але потенційно може залучити до благодійної сфери нових великих гравців – інвесторів, яким цікавий не лише соціальний ефект, а й повернення вкладень.

Окрім краудфандингових веб-сайтів та соціальних мереж, в останні роки з'явилося багато фінтех-інновацій, які спрощують процес пожертв і роблять його частиною повсякденного життя. Прикладом є мобільні додатки для благодійності, інтеграція пожертв у платіжні сервіси, благодійні підписки (коли щомісяця з рахунку автоматично списується задана сума на обраний фонд).

У світі розвиваються й інші підходи, що поєднують інвестиції з благодійністю. Наприклад, impact investing – це інвестування в компанії чи проєкти, які мають вимірюваний соціальний вплив поряд із фінансовою віддачею. Незважаючи на те, що impact-фонди працюють не як благодійні, а як комерційні інвестори, їхня діяльність сприяє вирішенню соціальних проблем. Деякі великі благодійні організації, особливо за кордоном, самі стають impact-інвесторами, вкладаючи частину свого капіталу в соціально значущі підприємства і отримуючи дохід для подальших пожертв.

Також набувають поширення моделі matched funding (коли великі донори або корпорації подвоюють суму, зібрану від громадськості в рамках кампанії) та challenge grants (грант-виклик: наприклад, фонд погоджується дати \$100 тис., якщо організація залучить ще \$100 тис. з інших джерел). Ці інструменти стимулюють активність громади, бо люди бачать, що їхній внесок фактично множиться.

Впровадження складніших фінансових інструментів, як-от соціальні облігації, потребує міжсекторної співпраці: залучення уряду, законодавчих змін, пілотних проєктів за підтримки міжнародних організацій. Але у разі успіху вони можуть принести значні ресурси на вирішення проблем, що мають сталий характер (наприклад, побудову соціального житла, профілактику захворювань, реінтеграцію ветеранів), де благодійних внесків населення недостатньо.

Загалом світовий досвід свідчить, що фінансування благодійності поступово стає більш технологічним, масовим та інноваційним. Хоча традиційні форми – пожертви та гранти – залишаються основою, а впровадження нових інструментів значно розширює можливості доброчинної діяльності. Для України, яка наразі переживає пік громадської

солідарності, важливо закріпити цей тренд і забезпечити сталу підтримку благодійного сектору в майбутньому через впровадження найкращих світових практик.

Російська агресія проти України кардинально змінила контекст діяльності благодійних організацій, вплинувши як на обсяги доступних ресурсів, так і на способи їхнього залучення. Цей вплив має двоїстий характер: з одного боку, воєнна криза породила нові виклики та обмеження, з іншого – мобілізувала суспільство і відкрила нові можливості для фандрейзингу.

Серед негативних впливів війни слід відзначити такі, як економічний спад і ресурсні обмеження. Війна спричинила падіння ВВП України (на 28,8% у 2022 р.), інфляцію та зниження доходів бізнесу і громадян. В таких умовах потенціал внутрішніх джерел фінансування звужується – частина населення втрачає фінансову спроможність жертвувати, компанії скорочують витрати, а видатки державного бюджету спрямовано на оборону. Це ставить благодійні фонди перед загрозою дефіциту коштів на підтримку навіть базових програм. Деякі організації були змушені оптимізувати витрати, заморожувати довгострокові проекти і зосереджуватися лише на найнагальніших потребах, шукаючи способи надання допомоги [4].

Внаслідок перерозподілу бюджетних ресурсів на потреби національної безпеки суттєво скоротилася частка соціальних видатків (табл.1), що зумовило зменшення обсягів державної підтримки у формі грантів чи замовлень для соціальних програм.

Таблиця 1

Видатки зведеного бюджету України за 2021-2025 р.р., млн грн

Table 1

Expenditures of the Consolidated Budget of Ukraine for 2021–2025, million UAH

Назва показника	Видатки									
	2021		2022		2023		2024		2025 (на 01.04)	
	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%
Загальнодержавні функції	252605,9	13,7	248468,2	8,16	349142,7	7,9	435869,8	8,8	89135,1	7,1
Оборона	127527,3	6,9	1142872,4	37,5	2097620,5	47,2	2304475,1	46,6	700141,4	55,9
Громадський порядок	176149,3	9,6	454431,5	14,0	591431,9	13,3	712712,8	14,4	168358,7	13,4
Економічна діяльність	293350,1	15,9	156434,3	5,1	247291,3	5,6	259859,4	5,3	27621,9	2,2
Охорона навколишнього середовища	10620,6	0,6	5226,7	0,2	6395,9	0,1	10384,1	0,2	1956,8	0,2
Житлово-комунальне господарство	56894,5	3,1	41160,1	1,4	70397,8	1,6	66178,9	1,3	9981,8	0,8
Охорона здоров'я	203610,4	11,0	215275,9	7,1	217419,5	4,9	238652,7	4,8	50670,4	4,1
Духовний та фізичний розвиток	43358,4	2,4	33636,0	1,1	38471,1	0,9	45533,3	0,9	9349,5	0,8
Освіта	312914,6	17,0	290758,5	9,6	308638,9	7,0	348432,4	7,1	79920,8	6,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	367346,6	19,9	455186,2	15,0	514130,7	11,6	521927,7	10,6	114690,9	9,2

Джерело: складено на основі даних [5].

Це, у свою чергу, посилило конкуренцію між благодійними організаціями за обмежені бюджетні кошти. Паралельно з цим зросло регуляторне навантаження: держава посилила контроль за цільовим використанням благодійної допомоги з метою запобігання зловживанням у воєнний час. У результаті організації змушені адаптуватися до нових вимог, запроваджуючи прозорі фінансові механізми та дотримуючись державних стандартів звітності та підзвітності.

У 2021 році, до повномасштабного вторгнення, найбільша часта коштів з державного бюджету спрямовувалась на соціальний захист та соціальне забезпечення – 19,9 %. Впродовж останніх років спостерігається значне зниження частки фінансування соціального забезпечення, так у 2024 році частка становила 10,6 %, а за 4 місяці 2025 року уже лише 9,2 %. В свою чергу зросли видатки на оборонну діяльність: у 2021 році частка становила 6,2 %, а у 2024 році – 46,6 %.

Україна має численні проблеми у фінансовому забезпеченні соціальної сфери. Державні видатки на соціальну сферу в Україні є одними з найнижчих у Європі. Це призводить до недостатнього забезпечення соціальних потреб населення та обмеженого доступу до якісних соціальних послуг. З кожним роком зростає важливість благодійних організацій у забезпеченні соціального захисту населення.

До того ж, війна різко збільшила кількість бенефіціарів, які потребують підтримки: сотні тисяч поранених військових і цивільних, мільйони внутрішньо переміщених осіб, сім'ї загиблих, зруйновані громади. Благодійні фонди зіштовхнулися зі значно більшим навантаженням, коли запитів на допомогу стало у багато разів більше, ніж раніше.

Водночас, війна стала каталізатором позитивних змін та нових підходів у фінансовому забезпеченні благодійних організацій, відкривши нові можливості для їхнього розвитку. В умовах кризи українці та міжнародна спільнота продемонстрували надзвичайний рівень солідарності, що призвело до суттєвого зростання обсягів пожертв. Попит на благодійні збори збільшився в кілька разів порівняно з довоєнним часом, а організації, що раніше збирали сотні тисяч гривень на рік, почали залучати мільйони щомісяця. Суспільство фактично взяло на себе фінансування частини нагальних потреб, що не покриває держава, здійснивши це оперативно та ефективно.

Війна також прискорила перехід благодійної діяльності в онлайн-середовище. Розпочалася інтеграція сучасних FinTech-рішень для спрощення процесу донатів, таких як QR-коди для платежів та інтеграція благодійних внесків у мобільні банківські додатки. В Україні та на міжнародних платформах, стали широко застосовуватись краудфандингові технології для збору коштів від тисяч дрібних донорів. Це дозволяє громадам та організаціям реалізовувати власні проекти з мінімальною залежністю від державного бюджету. Зокрема, краудфандинг допомагає залучати кошти на нагальні потреби місцевих ініціатив, такі як відновлення інфраструктури або вирішення екологічних проблем. В Європі та США краудфандинг став популярним ще до війни, а зараз його потенціал активно використовують і в Україні.

На цій основі питання належної звітності благодійних організацій набуває особливого значення як ключова умова прозорості, підзвітності та збереження довіри з боку донорів і держави. Хоча рівень подання фінансової звітності до Державної служби статистики України серед благодійних організацій залишається на низькому рівні — за 2023 рік звітність подали лише 24% організацій, — останні роки демонструють позитивну динаміку: у 2021 році цей показник становив 6%, а у 2022 — 17,6% [6]. Це свідчить про поступове усвідомлення важливості звітності як інструменту прозорості та підзвітності, що є необхідною умовою для отримання підтримки від донорів, міжнародних інституцій та держави. Водночас, благодійні організації стикаються з низкою проблем у сфері звітності. Серед них — складність та неоднозначність вимог

до звітності, що ускладнює процес її підготовки та подання. Крім того, відсутність єдиного підходу до звітності та недостатня обізнаність працівників організацій щодо вимог законодавства призводять до помилок та порушень. Це, своєю чергою, може спричинити накладення штрафів та втрату статусу неприбутковості, що негативно впливає на діяльність організацій. Покращення ситуації щодо звітності полягають у вдосконаленні нормативно-правової бази, зокрема, уніфікації вимог до звітності та спрощенні процедур її подання.

Також важливим є проведення навчальних заходів для працівників благодійних організацій з метою підвищення їхньої обізнаності щодо вимог законодавства та навичок підготовки звітності. Загалом, підвищення рівня звітності благодійних організацій сприятиме зміцненню довіри до них з боку суспільства, донорів та держави, а також забезпечить ефективніше використання ресурсів у сфері благодійності.

Висновки. Фінансове забезпечення благодійних організацій в умовах повномасштабної війни в Україні набуло особливої актуальності. У дослідженні проаналізовано сучасні джерела фінансування, зокрема зростання ролі фандрейзингу, краудфандингу та грантових програм. Показано, що благодійні організації все частіше змушені шукати інноваційні підходи до залучення коштів, адаптуватися до змін у донорській політиці та працювати в умовах жорсткіших вимог до звітності. Війна з одного боку ускладнила доступ до ресурсів, але з іншого — посилила роль громадянської солідарності, активізувала пожертви та сприяла переходу до сучасних цифрових рішень у благодійній сфері. Поряд із цим, зберігаються проблеми, пов'язані з нестабільністю фінансування, високим регуляторним навантаженням та складністю ведення звітності. Для зміцнення фінансової стійкості благодійних організацій в Україні важливо вдосконалювати законодавчу базу, підтримувати прозорість, розвивати партнерства і активно запроваджувати успішні міжнародні практики. Це дозволить підвищити ефективність доброчинної діяльності та краще відповідати на сучасні виклики.

1. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 10.04.2025).
2. Crowdfunding Platforms – Want to Inspire Others? CEE Fundraising Center. URL: <https://www.ceefundraising.org/apply> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Giving USA 2021. A Year of Unprecedented Generosity. URL: <https://philanthropynewnetwork.org/news/giving-usa-2021-year-unprecedented> (дата звернення: 10.04.2025).
4. Index Minfin. Валовий внутрішній продукт України у 2022 році. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/2022/> (дата звернення: 10.04.2025).
5. Index Minfin. Видатки державного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/> (дата звернення: 10.04.2025).
6. Opendatabot. Фінансові звіти благодійних фондів. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foundation-go-financial-reports> (дата звернення: 10.04.2025).
7. Opendatabot. Як українці донатять під час війни: аналітика. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/donates-in-war-2024> (дата звернення: 10.04.2025).
8. Stanford Social Innovation Review. URL: <https://ssir.org> (дата звернення: 10.04.2025).
9. Zagoriy Foundation. Дослідження доброчинності в Україні. URL: <https://zagoriy.foundation> (дата звернення: 10.04.2025).
10. Дем'янишина О. А., Гвоздей Н. І., Ареп'єва О. В. Проблемні аспекти фінансового забезпечення соціальної допомоги населенню. Збірник тез доповідей. Кропивницький: ЦНТУ, 2023. С. 130–132.
11. Державна податкова служба України. Офіційний вебсайт. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 10.04.2025).
12. Лук'янова В. Джерела фінансування неприбуткових організацій // Rubryka. 2021. URL: <https://rubryka.com/blog/funding-ngo> (дата звернення: 10.04.2025).
13. Мельник І. Благодійність 2024: 5 трендів у цій сфері в Україні. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/openmind/20268475-blagodijnist-2024-5-trendiv-u-cij-sferi-v-ukrayini> (дата звернення: 10.04.2025).

14. Теоретико-прикладні аспекти фінансування благодійних організацій в умовах воєнного стану. *Економіка і розвиток*. 2023. № 1(25). С. 98–100.

References

1. On Charitable Activities and Charitable Organizations: Law of Ukraine dated July 5, 2012, No. 5073-VI. Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17. Accessed 10 April 2025.
2. "Crowdfunding Platforms – Want to Inspire Others?" CEE Fundraising Center, www.ceefundraising.org/apply. Accessed 10 April 2025.
3. "Giving USA 2021. A Year of Unprecedented Generosity." PhilanthropyNetwork, philanthropyNetwork.org/news/giving-usa-2021-year-unprecedented. Accessed 10 April 2025.
4. "Gross Domestic Product of Ukraine in 2022." Index Minfin, index.minfin.com.ua/economy/gdp/2022/ Accessed 10 April 2025.
5. "State Budget Expenditures of Ukraine." URL: Index Minfin, index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/ Accessed 10 April 2025.
6. Financial Reports of Charitable Foundations. Opendatabot, opendatabot.ua/analytics/foundation-go-financial-reports Accessed 10 April 2025.
7. "How Ukrainians Donate During the War: Analytics." Opendatabot, opendatabot.ua/analytics/donates-in-war-2024 Accessed 10 April 2025.
8. Stanford Social Innovation Review, ssir.org Accessed 10 April 2025.
9. "Research on Charity in Ukraine." Zagoriy Foundation, zagoriy.foundation Accessed 10 April 2025.
10. Demianyshyna, O. A., Hvozdey, N. I., and O. V. Arepyeva. "Problematic Aspects of Financial Support for Social Assistance to the Population." *In Collection of Abstracts*. CNTU, 2023, pp. 130–132.
11. State Tax Service of Ukraine, tax.gov.ua. Accessed 10 April 2025.
12. Lukyanova, V. "Sources of Funding for Non-Profit Organizations." Rubryka, rubryka.com/blog/funding-ngo Accessed 10 April 2025.
13. Melnyk, I. "Charity 2024: Five Trends in This Sphere in Ukraine." Mind.ua, mind.ua/openmind/20268475-blagodijnist-2024-5-trendiv-u-cij-sferi-v-ukrayini. Accessed 10 April 2025.
14. "Theoretical and Applied Aspects of Financing Charitable Organizations Under Martial Law." *Economics and Development*, vol. 1, no. 25, 2023, pp. 98–100.

Дата подання: 30.04.2025